

LO CRIT D'ESPAÑA

SETMANARI CARLISTA ILUSTRAT

10 CÉNTIMS

La patria, ab pler y gust, recorda encara quant la Parca ab terrible melargia va tenir que cargá ab la dalla impia, portant un pam de nas en mitj la cara.

Aquest poble qu' aclama á vostre pare per amo y R..., al camp se llensá un dia, y altres mil cops també s' hi llensaria entussiasmat com vos saluda are.

La Redacció del CRIT, que porta marca de bon carlí, saluda, en nom del poble que lo llegeix, al P... gran y noble que té per bon mirall un gran monarca.

Y aquesta Redacció també desitja que trepitjau lo lloch qu' ella trepitja.

FESTA CARLISTA

SOLEMNE y entussiasma com pocas es la que acabém de presenciar en la important vila de Palafrugell.

Sabíam que 'ls carlistas de dita població havían lograt constituir un *Círcul*, que conta ja ab prop de 300 socis, y que disposavan d' un dels llochs millors de la provincia de Girona; però jamay pogueren imaginar que en una de las poblacions del Ampurdá, que ha gosat sempre fama de lliberal, se pogués rivalisar en entussiasme per nostra causa ab Tortosa, Esplugas de Francolí, Montblanch y tantas altres poblacions catalanas que ab motiu de la visita del Excm. Sr. Marqués de Cerralbo donaren vivas mostrats del foch que alenta en sos cors, nobles y decidits sempre que 's tracta de fer gala de carlistas.

Palafrugell, nos deya nostre jove y com pochi entussiasma amich Sr. Bonet, ha de sorprendre á vosté quant visiti son *Círcul*. Per més qu' estigui acostumat á las grandiositats del *Círcul* de Barcelona y de molts altres que ha visitat en Catalunya, ha de quedar admirat al veurer com en una població ampurdanesa lliberal com Palafrugell, posém en lo balcó del Cassino un inmens lletrero que diu *Círculo Tradicionalista*, lo qual causa l' extranyesa dels que 'ns visitan per primera vegada, puig no comprenen nostre atreviment en atenció á estar situat lo Cassino en lo punt més céntric y concorregut de la vila. Lo saló principal, nos seguía dihent nostre amich Xavier, es dels més grans de la provincia, y vist en nit de vetllada, causa efecte admirabilíssim.

No 'ns enganyava 'l senyor Bonet en sas apreciacions, que pot ser per un moment creguerem algo exageradas, tenint en compte la seva *impresionabilitat*; puig per son entussiasme y amor á la Causa mereix ser proposat com á modelo al jovent carlista, y per tant es de suposar es apassionat y que tot lo que sigui enlayrar las cosas carlistas l' hi sembla poch; no 'ns enganyava, no, repetím, puig á pesar de tan favorables

impressions com portavam, varem quedar admirabilíssims al visitar lo local del *Círcul*, al assistir á la vetllada y al concert celebrats y al ésser testimonis del delirant entussiasme dels molts cents de correligionaris que omplían lo saló, balcon y escala principal del Cassino.

Mes basta ya de preámbuls, que 'ns ha inspirat lo que hem vist en Palafrugell, y aném al grá, que 'l lloch de que disposém es de sobras curt per lo molt que voldríam dir.

Respecte al edifici del *Círcul*, no anyadirém á lo relatat sino que té dos salons inmensos y de sostre elevadíssim. Lo principal té una extensió superficial d' uns sis mil pams quadrats, y un y altre son perfectament rectangulars, y 'l de sessions forma quadro.

Lo día 20, ó sia 'l primer dels tres de festa major, se celebrá la vetllada literari-musical, que presidí 'l digníssim president del *Círcul* don Teodoro Escarrá. Un grandios retrato al oli de Don Carlos, de parecut admirable y tancat dins un luxós march daurat y amparantlo un bonich dosser vermell, imposava ja al entrar en lo saló, espléndidament il·luminat al gas per cinch colossals aranyas.

De gom á gom, assentats los uns y drets los altres, omplían lo saló número inmens de concurrents que no baixarian de 700. S' hi veyia la societat més distingida de Palafrugell, y completavan l' ornament de la vetllada preciosas ninetas y elegantíssimas senyoras que tenen á gloria dirse carlistas y formar en reunions com las que nosaltres doném.

L' orquesta de Torroella, dirigida pe 'l mestre Barató, tocá magistralment la Martxa Real, despertant ja ab sas hermosas notas l' entussiasme dels menos apassionats, y durant la sessió deixá sentir preciosas composicions musicals; mes quant foren indescriptibles los delirants aplausos dels concurrents fou al tocar la *Entrada de Don Carlos*, pas doble que mereix sols compararse ab la Martxa Real y que encara que sigui indiscreció, volém se sápigui es deguda al senyor Sorribas, ó si vostés volen al famós *Ermitaño* que tants bons escrits nos deixa veurer en lo *Correo Catalán*.

Poesias ne llegiren, molt oportunas y bonicas, los senyors don Lluís Pons, don Joseph Peya, don Sebastiá Girbau Ayats, don Francisco Torró, don Arturo Corominas, don Ramón Soler, don Francisco Girbau y don Joseph Fina. La llegida per aquest senyor era remesa per nostre amich don Pere Vives, y una de las que 'ns deixá sentir lo senyor Peya, l' enviá lo jove poeta manresá don Angel Trémols.

Discursos se 'n pronunciaren pe 'l senyor Fina, secretari del *Círcul*, que sapigué presentarnos un hermós quadro-síntesis de las glorias tradicionals espanyolas; per don Francisco Marqués, entussiasma obrer que á un cor noble reuneix lo dó de l' eloqüencia popular, puig ab istil clá y persuasiu sab portar lo convenciment al ánimo dels que l' escoltan; per don Emanuel Vicens, il·lustrat jove de La Bisbal, molt conegut en tot l' Ampurdá per sos treballs en pro de la causa carlista. Una vegada més nos acredita que coneix lo sistema de propaganda oral, puig llegí un discurs escrit ab forma elegant y fácil, oferint al auditori un bonich pomell de bellesas literarias, al demostrar l' excelencia de tots y cada un dels lemas de nostra Bandera.

¡Ah! y un servidor de vostés també 's deixá escoltar en dita vetllada, cedint á la amistosa imposició de nostres amichs, que s' empenyaren en que 'ls expliquessim lo modo de lograr lo propósit que 'ns mou á

treballar per la causa, lo de fer pujar lo paper carlista y fer baixar l' austriach, que dit sia entre nosaltres, fá algun temps se cotisa á molt baix preu.

Y prou de vetlladas. Qui 's vulgui convéncer de que no exagerém los fets, que assisteixi al *Círcul* de Palafrugell quan ne celebri alguna altre.

Lo dilluns s' omplí també 'l saló del *Círcul*, y hasta los entorns de l' edifici, per celebrarse un gran concert vocal é instrumental, en que hi prengueren part la Societat coral *La Taponera*, justament premiada en varios concursos internacionals, y l' anomenada orquesta vella d' aquella vila. Se tocá l' *Entrada de Don Carlos*; lo coro cantá ab admirable ajust varias composicions d' en Clavé, y també coro y orquesta executaren en mitj de frenéticas aclamacions y aplausos los *Rigodons d' Africa*.

Forts crits de ¡Visca Espanya! y ¡Visca 'l Rey! donaren fi á la vetllada.

No tenim per qué dir quant complascuts hem quedat, no sols per las atencions y obsequis ab que 'ns han favorit nostres correligionaris de Palafrugell, sino per los progressos en sos treballs de propaganda carlista.

Invitats per nostre amich y correligionari don Modest Hernández Villaescusa, president del *Centre Catòlic* d' aquella vila, tinguerem lo gust de visitar lo lloch, també molt gran, espayós y ben decorat, que ocupa dita Societat, y quedarem sumament complascuts al veurer los treballs constants que 's fan en Palafrugell per la propaganda catòlica pe 'ls uns y per la propaganda catòlica y carlista pe 'ls altres.

Rebin tots nostra enhorabona més coral.

F. DE P. O.

A DON JAUME DE BORBÓN Y DE BORBÓN EN SOS DÍAS

SONET

Príncep hereu del real T..... d'Espanya:
La nostra pobre patria s'encamina
A un profont abisme de ruina.
¡Lo vil lliberalisme es qui la enganya!
Ell en la infelís víctima s' ensanya;
¡Ell qui son territori ne domina!
Qui sas fonts productoras extermina
Y sa Religió insulta ab fera sanya.
Avuy prega per Vos l' ánima mía
A vostre sant Patró, porque esperança
Sigueu d' aqueixa terra, ar.s tan altiva.
Tal volta arribi abiat lo felis día
De pau, y d' alegría y benaurança,
Qu' esperém los carlins ab ansia viva.

VOLTREGANÉS

¡JA HI SON!

JA tenim los conservadors á dalt del candelero: ja han agafat la payella pel mànec: ja s' están tots de bigotis á la cassola. Son á dalt del candelero, pera cremar..... á tots los espanyols que no siguin de l' olla, y *sufregirlos* dintre la payella que tenen á las mans.

¡Pobra cassola! Ja n' hi poden abocar de menjar, ja, que no deixarán ni 'l vernís. Tantas setmanas, tants mesos y fins tants anys que s' entretenían á esmolarse las dents, y may las podían clavar en lo *turró*, que no més de pensarhi ja 'ls feya créixer la saliva á la boca.

¡Qué n' están d' alegres! Més que un gos ab un os. Fins ara han hagut de fer com los *individuos* de la rassa canina: entretenirse á rosegat l' os; però ara 's farán tal tip de carn, que tinch por que la farán apujar, ab prou cara que ja va.

Qui son dignes de llástima son los acólits d' en Pidal, que 's pensavan ficar los morros á la cassola, que diría en León y Castillo, y s' han trobat ab lo mico de que l' Antón de las Bánovas ha posat expressament una cassola que no fos gayre grossa, pera que no hi capiguessen los pidalins. Casi que no valia la pena de girar la casaca pera trobar girat lo plat del revés, en lo gran tech que donan los conservadors, pagant la pubilla.

Tothom s' atracarà ben bé, menos los que 's van vendre las sevas *conviccions* ultramontanas per un plat..... d' *arrós*, y que al últim ha sigut un plat..... de porcellana buyt.

Peró deixemlos atipar, que al menos ells posarán lo ventre á tó, dich, l' Espanya á tó.

Los sagastins ho feyan malament, y ara ha vingut com l' anell al dit que pujessen los conservadors, pera ferho anar..... cent vegadas més malament.

Los fusionistas eran uns caps calents que curavan tots los mals ab l' unguent de la llibertat; però 'ls canovistas ho arreglarán tot ab cataplasmas. Aquells eran adelantats; però ells serán *conservadors*, en tota la extensió de la paraula. Los partidaris d' en Sagasta eran mitj librecambistas; però 'ls conservadors serán uns verdaders proteccionistas de la agricultura, de la industria y del comers..... de las nacions extranjeras.

Los primers van fer uns tractats de comers ab Fransa, Alemania, Inglaterra y altras nacions forasteras, que acavan de tirar per portas l' agricultura, la industria y comers de la pobre nació espanyola; però ara que hem tingut la sort que pujessin los conservadors, aquestos desfarán tots aquestos tractats, y 'n farán uns altres..... que farán anar á captar á tots los espanyols.

Ja sabem qu' en Cánovas y 'ls seus partidaris deyan las deu mil pestes del sufragi universal; però ara com que fora desmentir lo nom de *conservadors* que tenen, lo *conservarán*; concedirán lo dret á tots los espanyols de donar lo vot á qui vulguin; però abans n' agafarán tots un tros, lo tirarán á l' olla, y allavors s' estalviarán de tirarhi carn ó gallina; y 'l vot vindrá á ser una especie de tall que no tindrà espina ni os..... ni gust ni bruch.

Com que ja saben que 'ls conservadors son tant catòlics, la primera cosa que potser farán será clavar forsa multas á tots aquells periódichs que vagin contra las ideas..... condempnadas pel Sant Pare; fent de manera que 's *conservi* tot lo dolent; puig per una cosa ó altra 's diuen *conservadors*.

Respecto á la tolerancia religiosa, no cal dir que havent votat en Cánovas la unitat religiosa, allavors de la Gloriosa, voldrá ser conseqüent *conservant*..... tot lo contrari de lo que va votar.

A tots los catedràtics de malas ideas, com en Morayta, Odón de Buen, etc., ja poden pensar que no 'n quedarà cap..... de desempleat: tots serán *conservats* en los seus puestos respectius. Ells tenen drets adquirits, y s' han de respectar. Als que assessinan mate-

SEGONS LOS UNS

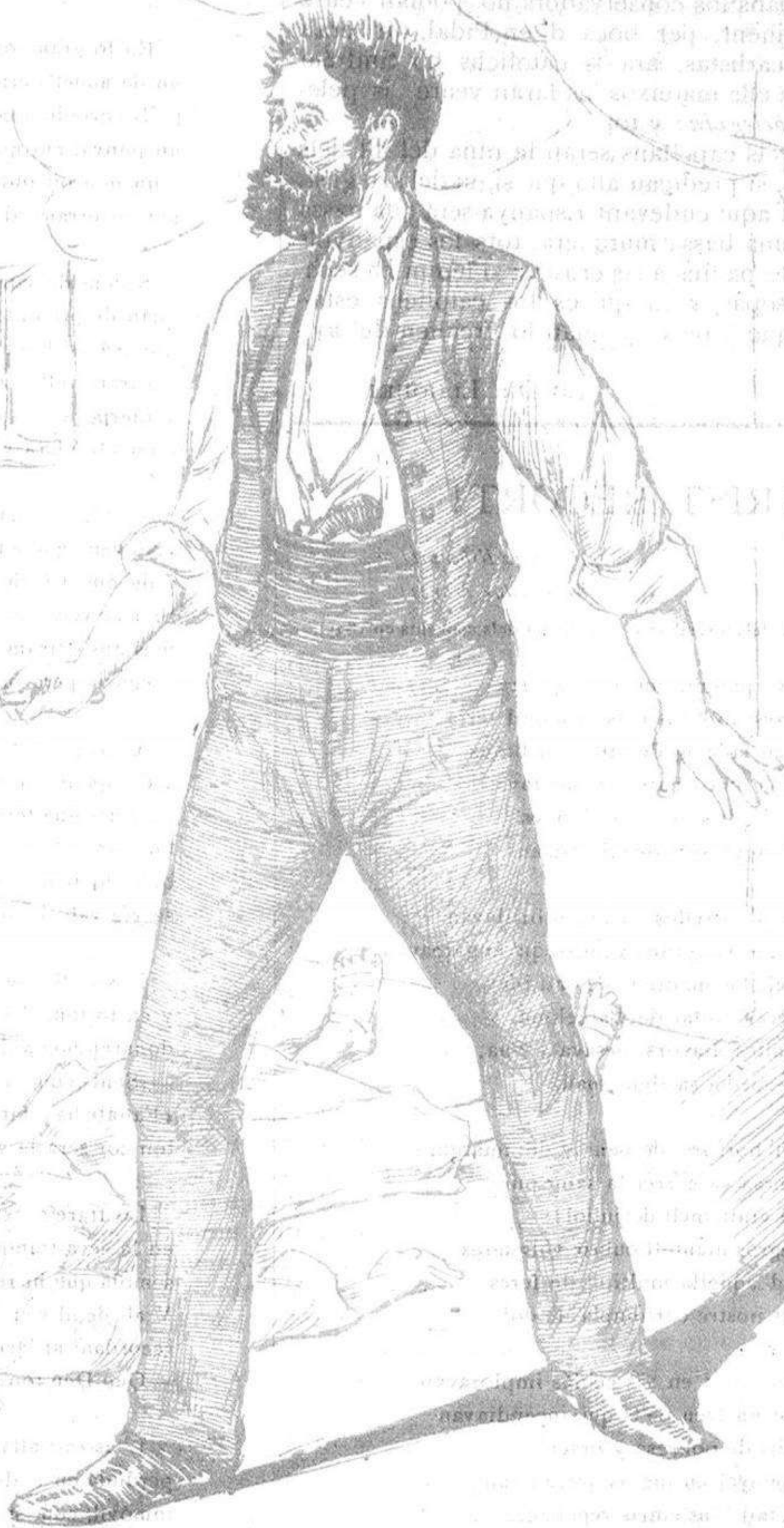

—Per consolá al desdixat
tant si 'ns ayma com odia,
la Providencia 'ns envía.
—Benhaja la caritat!

SP

PROXIM

SEGONS LOS ALTRES

—¡Ja está tot estocinat!
ferro ¡soch y destrucció!
Que viva la germanó
y la santa llibertat!

rialment, se 'ls fá menjar una unsa de plom, y llestos; però als que assessinan moralment, cada mes se 'ls dona un grapat d' unsas de plata pera que continuhin lo seu treball *moralisador*.

D' aquí endevant ningú predicará ideas socialistas ni anárquicas..... si no li dona la gana.

Aixís com abans los conservadors no podían veure las romerías, dihent, per boca d' en Pidal, qu' eran manifestacions carlistas, ara 'ls católichs ho tindrem molt bé; perque ells mateixos 'ns farán veure 'ls pelegrins, y fins la *pelegrina* y tot.

Lo que 's ara 'ls capellans serán la nina del ull dels conservadors..... si predican alló que sigui del seu gust.

Es dir, que d' aquí endevant Espanya será una bassa d' oli, si no es una bassa murquera; tots los espanyols nos menjarém lo pá fins á las crostas; si tením pá sech, ne podrém fer sopas, y lo qu' es los católichs estarém lo mateix que 'l peix..... quan lo treuhen del aygua.

LO DR. LLUQUET.

¡TRIST RECORT!

¡Visca la llibertat!

¡Morin los frares!

(Crit dels insendiariis en la crema dels convents en 1835).

Esclatava potent, encar, la guerra
dels set anys; tots los días la humil terra
s' enrojía ab la sang de mil y un braus.
Als uns, son amor patri 'ls alentava;
als altres, l' odi sols 'ls hi donava
vigor, y 'ls feya ser sos vils esclaus.

Millons d' estrelles en lo cel brillavan
molt més que las grans pedres qu' engarçavan
dels reys en los mantells de satí blau.
Sobre la gran ciutat de Barcelona
quals muralles, llavors, besava l' ona,
la lluna despedia sa llum suau.

¡O nit d' horrors, de pena y de amargura!
á tas sombras va córrer la sang pura.
¡O nit del vinticinch de juliol!
ab ton negrós mantell cubrir volgueres
los crims d' aquella multitud de feres
qual recort nostre cor ompla de dol.

¡Pobrets! Allá en sas celdas imploravan
pietat á tot un Deu pe'ls qui incendiavan
sos alberchs de pobresa y oració.
pe'ls qui punyal en má 'ls arremetían
y llensant mil blasfemias repetían:
¡No hi hagi pe'ls fanátichs compaçió!

¿Per qué la platejada y clara lluna
minva sos resplandors? ¿Per qué tot d' una
se torna roig lo cel, tan blau abans?
Llenseu á Barcelona una mirada
y contempleu la inmensa llamarada
que s' alsa d' aquells llochs sagrats y sants.

Grans columnas de foch que guspírejan
y á son impuls los convents balandrejan
cayent al fí vensuts per lo element.
Los crits d' aquella multitud impía
sofocavan los ays de l' agonía
que llensava la víctima innocent.

En lo grandíós convent dels Trinitaris,
un de aquells criminals é incendiariis
pe'ls corredors corria sens aplom,
un punyal enrojít sa má enlayrava
y un nou pit indefens, febrós, buscava,
per ensorrarli ab rabia fins al pom.

Sedent de sang, las celdas recorria,
quan de prompte sa fera fesomia
dibuixá un breu y pronunciat somris.
Un frare vell, xacrós, de barba blanca
s'interposa en son pas, son camí tanca
y ab veu clara y serena diu aixís:

—¿Qué buscas en eix lloch de penitencia?
¿No veus que aquí perilla ta existencia
puig que 'l foch destrueix aquest convent?
Si acás vens per ma vida, pren ma vida;
mes ans deixam que ressi una sentida
pregaria pera tú al Omnipotent.—

Y als peus del criminal sos genolls dobla
y d' aquell cor sencill, tan pur y noble,
ne sortí una fervent oració.
Quadro sublim, impregnat de tristesa,
que iluminan las llamas qu' ab prestesa
sa vía van seguint de destrucció.

Los crits que aquellas turbas repetían
y en lo fons del convent repercutían,
donaren nou valor al criminal.
—¿Sents com cridan?—va dir al pobre frare:—
«Fanátichs y farsants» tots diuhen..... Are
ton cor será la vayna d' eix punyal.—

Lo frare s' extremeix en l' agonía;
en la seva tranquila fesomia
sembla que hi resplandeixi un raig de Cel.
Y ab débil veu l' hi diu al incendiari,
recordant al Deu-Home en lo Calvari:
—Que Deu ton crim perdoni es mon anhel.—

L' assessí allá parat, ab la mirada
perduda en l' alta celda abovedada,
inmóvil, com si arrels hagués posat,
no observá que lo foch tot ho invadia,
que dintre breus moments tot quedaria
completament perdut y arruinat.

No 's feu tardar pas molt. No resistiren
aquell foch las parets y sucumbiren
movent un terratrémol espantós,
sepultant en sas runes fumejantes

al vil profanadó de casas santes,
que va llensar un crit esgarriós.

¿Qué 'n resta, l'endemá, dels edificis
alsats per la limosna y 'ls sacrificis?
¿Qué 'n resta d' aquells llochs de caritat?
Tan sols entre 'l caliu y entre las runes
cadabres tornats cendre ó fets engrunes.
Pe'ls vils, l' execració del home honrat.

J. M.ª ROMA.

Barcelona 18 de juliol de 1830.

¿QUE HI VA HAVER?

Abiat farà anys.

Era 'l mes de Juliol.

Gran número d' homens com cal, verdaders pous de ciencia y de virtuts, vivían formant diferentas associacions, en us del dret que té tothom de associarse y viure com en familia.

¿Qué feyan aquells homens?

Res més que dedicarse á la práctica de las virtuts.

Propagar la doctrina qu' ensenyá Jesucrist. Alimentar espiritualment á tothom y materialment á 'ls pobres necessitats.

Pregar á Deu per las necessitats morals y materials de la gent, fins dels seus propis enemichs, y enriquir las ciencias augmentant considerablement sos caudals de coneixements, arrancant secrets á la Naturalesa.

Aixó feyan.

Tot á la major honra y gloria de Deu.

Tot pe 'l major bé de l' Humanitat.

Eran los frares.

Mes vingué un día; era á 'ls últims d' aquest mes, día de trista recordansa, un día de festa senyalada, lo día de Sant Jaume. Vingué, dich, y una turba sense Deu ni vergonya, contractada ja pe 'l cas, se reuní en la Plassa de Toros d' aquesta ciutat, y desde allí lladrant y udolant, s' escampá per los carrers y plassas, embes tint y maltractant á tot lo més bó y sagrat.

Abordá las tranquilas moradas dels pacífichs é indefensos frares, calanthi foch y penetrant en ellas com llops famolenchs, n' assassinaren quants ne trobaren á má. Antiquíssims y ríchs arxius ahont s' hi guardavan documents importantíssims, preciosos manuscrits y hermosos llibres de verdadera ciencia, foren entregats al foch pe 'ls pseudopartidaris de las llums y del progrés. Y estimables vidas de sabis y virtuosíssims varons foren aniquiladas per aquells hidrófobos partidaris de la fraternitat.

¡Quant sarcasme! ¡Quanta indecencia! ¡Quanta infamia!

Aquell día quedá cuberta de dol Barcelona y de llot la llibertat liberal.

Molt embrutat estava ja 'l lliberalisme; però aquell día s' afegí una regularíssima cantitat d' infamia á la molta de que ja disfrutava.

Després de tot alló, no comprench com ningú que tingui modos se pot titular lliberal. Lo que passá la nit de San Jaume del any 1835, no es pera ser recordat sense horror é indignació, y sense que no se senti fástich y verdadera repugnancia contra 'l condemnat lliberalisme, autor y fautor de tan terribles infamias.

Los que hajan vist representar lo drama «La Noche de San Jaime», cual drama se ven en l' Administración d' aquest periódich, poden tenir ja una idea de las horrorosas escenas que 's representaren aquell recordable día.

Y lo que presenciá Barcelona, ho havían presenciat ja Madrid y Reus.

L' infamia s' extenía.

Lo lliberalisme dominava.

Sort que després vingué 'l govern, y per corretgir tanta maldat acabá de despullar las víctimas, apoderantse de tot lo que 'ls pertanyía.

Vetaquí canet y net.

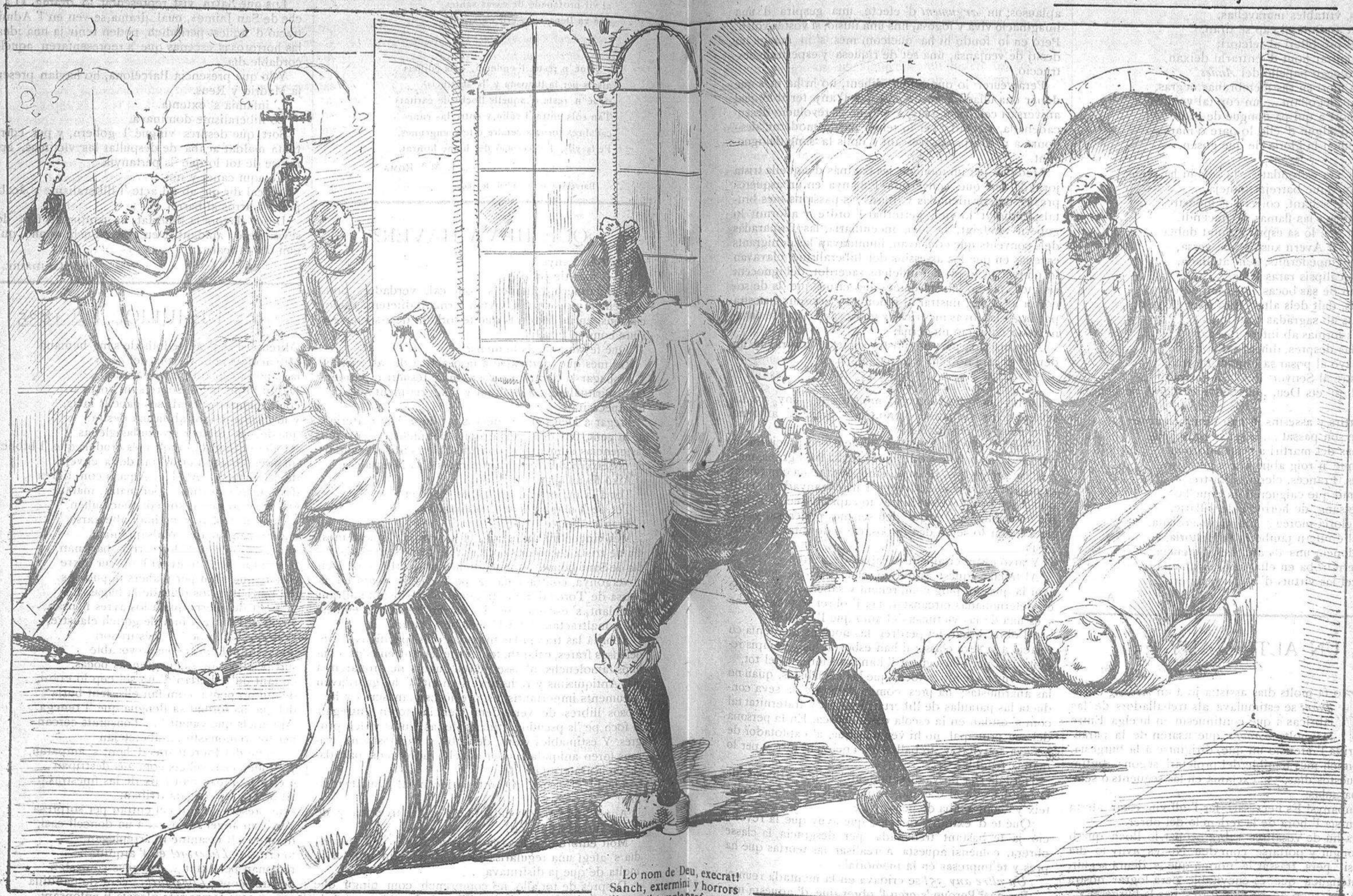
No cal dir qu' ab tal acte 'l lliberalisme s' acabá de posar l' arrós al barret.

Desde llavors la llibertat ha continuat fent de las sevas; però, ajudant Deu y 'l trabuch, confio qu' algun día s' acabarà.

CRIDAIRE.

25 DE JULIOL DE 1835

¡Miréusels!... ¡Van sedolls de sang humana!
Mitj acotats com va sota del *actus*
la pantera espiant peruch antílop....
Desnú lo pit pelós; sobre sons rostres
com canyars ventajals sos cabells lacis,
y lo ferro apretant ab la má destra
que degota de sang groixudas glebas.
¡Moderns Cains!... molt més crudels que 'l bíblich,
qu' escudava son crim tras de la enveja
de las virtuts d' Abel..... Aquets com tigres
devoran per instint.... per matar, matan.
Odi á tot lo sagrat sos cors enclouhen,
y quan no troban sang hont abeurarse,
enderrocan imatjes, ó alsapreman
murs, ó com reptils los carrers barrinan
buscantne de la mort en l' obscur antre
tresors que tiran per plahers impúdichs
del burdell en los peus de la bagassa....
Y 'l crit de guerra que á los ayres llensan,
y que surt entre 'l fum de gólich claustre,
es lo de ¡Llibertat!.... més irrisori
que criminal encar, pus lo vocable
surt pestilent de sas negrencas bocas,
en tant qu' esberlan d' un sol cop lo crani
de qui no pensa, com fan ells, fent burla
del que ha format sa llengua que 'l renega.
¡Miréusels que valents!... Tonsurats cercan
per tot lo monastir.... abofetejan
l' imatge del Increat tras d' hont s' amparan,
y á indefensos vellets com aus destripan
ó els destimban dalt baix de las finestras.
Al oratori assedegats arriban;
com prescrits qu' al cel entran per sorpresa
Y allí un ángel reclós.... á un doncell casi,
frare novell resantne n' arreplegan;
lo crit de ¡Llibertat! en l' arquitrabe
ressonan percutint.... las naus contestan
per tres cops ¡Llibertat!.... cent de pandilla
son, y cent ferros tots plegats li enfonsan;
rodola en las llosanas, lo pateijan,
y al veurer que badalla, encara riuhen
y recorren salons y galerías;
las obras d' art, nous Atilas, destrossan,

Lo nom de Deu, execrat!
 Sanch, extermini y horrors
 dintre 'l temple profanat...!
 Veus aquí 'ls primers alhors
 de la Santa Libertat!

y códices, vritables maravellas,
tot jugant á pilota al cap se tiran.
Y van del presbiteri al refetori;
tornan á entrar hont d' entrarhi deixan,
tal com lo cego papelló del *Andes*
que du la mort en sas membranas negras,
y folls van degollant..... un cop tal volta
dant la mort á qui pá dongué de vida,
al morir, d' algun d' ells, lo pare ó mare
que li deuen la gloria de que gosan.

¡Ja tot ho han esfrondat!... Ja sols hi ha runas,
sang y tions que barrejat fumeja,
y per sobre, saltant, corren los monstres
com gitats per las flamas del incendi.
Y en tant que lo sa esprit atontat dubta
de si son del Avern xusma que vessa,
ó humans empedernits, gent atollada,
ó del Apocalipsis raras feras,
s' escoltan de sas bocas cants impúdichs,
que, drets, dalt dels altars borratxos llensan,
ó habillats ab sagradas vestiduras
las santas formas ab intent rosegan,
escupintlas després, dihent tal volta
com lo sayó al posar sa impura destra
en lo rostre al Senyor: Pus la tens ara,
si es cert qu' ets Deu, ¿qué fás, que'l llamp no llensas?

Huy mártirs y asesins ja han donat compte
á Deu de son passat .... ja en sa presencia
las palmas del martiri als uns adornan
en tant que 'n roig abim altres gemegan.
Ostolazas, Francés, clergues ilustres,
y altres mil que caigueren en aquellas
fetxas de sang, de horror y de pillatje,
ja en la gloria moréu..... tranquils goseula,
y pus cel é infern també es la Historia,
que 'ns doném uns als altres en herencia,
altre infern troba en ella 'l dol é infamia,
y altre cel las virtuts d' aquí en la terra.

A.

UN ALTRE ANY 35

Hodie mihi, cras tibi.

No fá molts días assistia jo á un *meeting* obrer
ahont se estimulava als treballadors de las
fábricas á que continuesin en huelga. Entre
los molts *oradors* que usaren de la parau-
la, 'ns cridá l' atenció un que, dirigintse á la burgesia,
—l' enemich més temible del proletari, segons sentím
á dir aquestos días,—s' exclamá en las següents ó sem-
blants paraulas:

«¡Companys! Es necessari fer l' ull viu; estar alerta
per quan sia l' hora de la redenció del obrer.

»Cada hù de vosaltres sabrá ocupar lo lloch que li
correspongui y portarse com deu. No es avuy lo día
á propòsit pera trassar la norma que 's deurá seguir.
Peró entengueu que es enevitable pera lograr nostra
salvació *un segon 35*, no pels frares, per la burgesia.»

Aquestas foren las paraulas més aplaudidas durant
las horas en que se va celebrar la reunió obrera á que
faig referencia.

Podrá ser, dirán vostés, una amenassa sense solta ni
volta; un recurs de orador tribunici pera conquistar

aplausos; un *argument* d' efecte, una guspira d' una
imaginació viva y fogosa, fins una ilusió, si vostés volen.
Peró en lo fondo hi há quelcom més: s' hi amaga un
desitj de venjansa, una set de riquesa y esperit de des-
trucció.

Pera véurer lo que estich dihent, no hi há més que
donar una ullada á nostre passat, á l' any terrible qual
aniversari celebrém avuy, y en que la revolució desen-
cadenada, alentada per lo temut partit moderat, des-
honrá á nostra patria, vessant á dolls la sang del igno-
cent.

Meditém per un moment las páginas d' aquella trista
jornada, en que convertida Espanya en un asquerós
presiri, desencadenadas y lliures las passions més bru-
tals, endiosat lo vici, perturbat l' ordre y adormit lo
govern moderat, la teya incendiaria, las flamaradas
dels convents que cremavan, iluminavan las denigrants
escenas en que los assessins del lliberalisme clavavan
lo punyal en lo pit del indefens sacerdot, del ignocent
religiós, que no havían comés més crims que 'ls de so-
córre al pobre, ilustrar al ignorant y enriqueir á nostra
patria ab las joyas més ricas y gloriosas de que se enva-
neix la civilisació moderna.

Allavors una part de nostra societat contragué un
deute. Encara no l' ha satisfet.

.

La revolució ha aumentat molt desde 'l any 35. La
set que té de venjansa es molt més gran. L' ambició
de riquesa es formidable.

Y ha aumentat d' aquesta manera, no precisament
perque la malicia y l' odi son cada día més grans, mer-
cés als progressos del mal, sino porque ha conquistat
gran part de la classe obrera y l' ha enganyada dihentli
que 'l seu primer enemich es lo capital; que ella, que
tot ho produheix, es qui deu ser més poderosa, y que
pera lograr lo seu fi deu imposarse y derrotar á la bur-
gesia.

Y aixó es precisament lo caball de batalla.

Al tractar aquest assumpto, clar está que generali-
sém la qüestió, puig compreném y sabém molt bé que
en determinadas circunstancias l' obrer té tota la rahó
y es una de las víctimas del amo que l' explota.

Al obrer li han fet perdre las nocions que tenía en
relació á la seva classe; li han esborrat los principis re-
ligiosos, y per consegüent l' han transformat del tot.

Y avuy no té altres ideas que las socialistas, quan no
las anarquistas; ha prés com á lema de la seva con-
ducta las paraulas de llibertat, igualtat y fraternitat tal
com s' estilan en la escola democrática. En la persona
del seu principal no hi veu més que al explotador de
la seva activitat y treball, á un enemich fort y per lo
mateix temible.

Del taller ja no va directament á la llar, al costat de
la familia. Va al Cassino, ahont sent predicar lo ma-
teix y ahont acaba de pervertirse.

¡Qué té d' extrany, donchs, que avuy que la revolu-
ció ja té bastant treballada, per desgracia, la classe
obrero, comensi aquesta á realizar las teorías que ha
prés y té impresas en la memorial

¡Un altre any 35! se cridava en la mentada reunió!
¿Per qué? Perque 's creu l' obrer que d' aquesta ma-
nera acabarà ab son enemich y lograrà 'l fi principal:
lo enriqueirse.

.

¿Y qui rebrá si ve un altre any 35?

¿Lo clero? A pesar de las ideas del socialisme, no ho creyém. Lo clero avuy es pobre; apenas té riquezas. Encare toca las conseqüencias del 35. Los convents é instituts religiosos, que algun día eran poderosos, encara que no tant com pregonan nostres adversaris, se sostenen avuy mercés á limosna del públich.

Además, no es lo clero 'l principal blanch de las iras del poble socialista.

¿Será la noblesa?

Avuy día la noblesa está casi reduhida á la última expresió.

Careix de la importancia que tingué en lo passat, y los elements de riqueza ab que conta son ben escassos.

Aixó no vol dir que no hi haje nobles encare

Repetím que generalissém la qüestió.

La noblesa tindrà blasons, però no té metálich.

Tindrà palaus, alguna propietat; però l' ofega potser una hipoteca.

Avuy lo diner es á un altre lloch.

Molt bé ho sab lo socialisme.

Y per aixó demana un segon 35.

¡Deu fassa que no hi torném!

Perque de lo contrari, ¡pobre obrer!

Acabaría pera ser un esclau.

De la burgesía sortida de las entranyas del socialisme. Si es que aquest mónstruo pot tenir entranyas.

EQUIS.

RETRATOS AL CARBÓ

V

PIDAL.

—Per l' Espanya religiosa
L' article *once* es un insult;
Los qui l' han fet y 'l defensen
Son d' Espanya fills espurs.

Es pretendre un impossible
Serví á un temps á dos Senyors.
¿No es aqueix país católich?
¡Trácteulo com á tal, donchs!—

Aixís s' expresava
ab foch y energía
Pidal temps enrera
mentre 's discutía,
governant lo mónstruo,
la Constitució
que la tolerancia
done en rel·ligió.

A pesar de tants esforços
L' article *once* 's va aprobar,
Y l' Espanya hagué de veure
Feta á trossos l' Unitat.

Varem plorá'ho los católichs
Plens de santa indignació,
Y 's sentiren mil protestas
Contra la Constitució.

Y com va ser Cánovas
l' héroe de la festa,
contra ell s' apuntaren
totas las protestas,
y renyant al mónstruo
Pidal va exclamá:
—Ans que ab tú ministre...
me tallo la má.—

Aixís varen passar días
Y Pidal fent l' *Unió*,
Pretenent fer dels carlistas
Escambell de sa ambició.

Cánovas va ana per terra
Y Pidal feu lo mateix,
Fins al any vuytanta quatre
En que aquell torná al poder.

Y dels nous ministres
al llegir la llista,
ab gran estranyesa
descubrí ma vista,
després de Romero,
Silvela, Elduayen,
y 'ls de repertori,
¡Pidal á Foment!

Y per més que 'ns mareijava
Pidal ab los pels del llop,
Ab la tesis y ab l' hipótessis,
Y ab lo mal majó 'l menor,
Jo ben convensut estava
De que abans d' aná á jurá
Va agafá una ganiveta
Y 's va tallá alguna má.

Perque 'm deya:—¡Vaija!
Pidal no es un home
que cosas tant serias
las diga de broma.—
Peró un día 'l trobo,
quant era á Madrit....
¡y no li faltava
ni l' unglá del dit!

Ara ha agafat altra volta
Cánovas lo pressupost,
Y Pidal s' ha quedat sense
Una engruna de turró.

S' estira 'ls pels de la barba,
Jura, vota y maleheix.
¡Ignorave que 'l diable
Pague així á qui bé 'l serveix!

Las massas honradas
que atreurer volia,
veuhen tal desaire
ab gran alegría.
Aquesta es la paga
que 's dona al traydó:
ferlo de la colla
de l' *interjecció*.

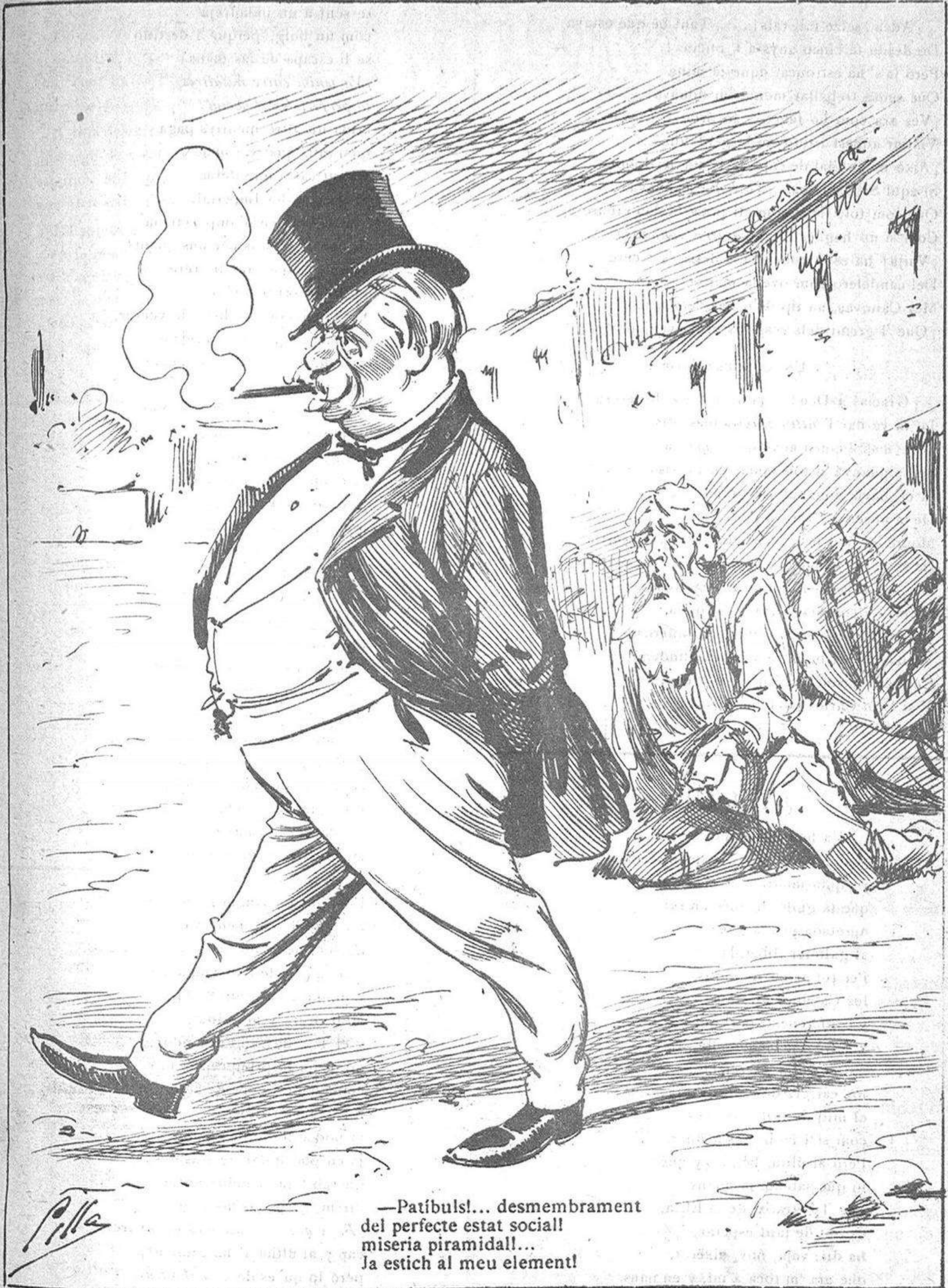
DR. CHAS-CÁS.

ASSUMPTO HISTORICH

Lo pare franciscà Pere Valls ausiliant al jornaler
Damià Roura.

NOVA ERA

—Patíbuls!... desmembrament
del perfecte estat social!
misèria piramidall...
Ja estich al meu element!

MONÓLECHS D' ACTUALITAT

UN FUSIONISTA.

¡Adeu, setze mil rals!... ¡Tant bé que estava
De desde fá cinch anys á l' oficina!
Peró ja s' ha estroncat aquesta mina
Que sense treballar menjá 'm donava!
¡Ves ara com ho faig!... jo prou pensava
Viatjar aquest istiu com la gent fina....
¡Aixó es un mal de cap!... L'ira 'm domina....
Si aquí Sagasta fos.... ¡oh, l' escanyava!
Que som tots ríchs com ell potsé 's deu creure.
Com si no hagués tingut *nostra confiansa*....
¡Vaija! ha estat cobardía 'l deixá 's treure
Del candelero com ovella mansa....
Mes Cánovas, un tip te 'n has de veure,
¡Que 'l gremi dels cessants crida venjansal

UN CONSERVADOR.

¡Gracias á Deu!... ¡oh, sí! La dispesera
Ja 'm va dar l' *ultimátum* aquest día.
¡Era mas-a cinch anys de cessantía
Sense guanyá 'n tots cinch un ral sisquera!
Ja m' havia enganxat la grapa fera
De la miseria. Casi no podía
Moure 'm del pis.... ¡es clar! si ja 'm surtía
La seba pel davant y pel darrera.
Mes lo sol ja ha lluhit.... *trajes*, sombreros,
Botinas y corbatas... tot endoyna;
Tornaré á se 'l primer entre 'ls boleros,
Y ans que arribá altre á buscá almoyna
Com are, primé 'm faig dels petroleros,
Y si Don Carlos puja, 'm poso boyna.

J. A.

¿Y QUÉ?

¡Ya han vist quína algarabía!
¡Quín embolich!... ¡quant cridar!
y ¡quín móurers!... ¡Si semblava
que la guilla hagués entrat
apretada per la gana
al galliner lliberal!
Per tot arreu reunions;
los Cassinos atestats,
y conferencias per' qui,
y conferencias per' llá;
mil cotxes y carretelas
los carrers desempedrant,
al mitj de mil cutxixeos
com si 'l mon' nés á finir.
Peró al últim bé.... ¿y qué?
lo que sabíam ja abans:
que 'l Petrarca de la Elisa,
cansat de tant esperar,
ha dit: vaja, noy, aixecat,
que ara 'm toca á mí, y en paus.
Ara, uns cridan: *Anatemal*
altres, *¡lo mon s' ha salvat!*

y es que 'l mon, en aquest sigle
es la *panxa* per uns quants.
¡La revolució es en porta!
se sent á un baladreja
com un boig, perque 'l destino
se li escapa de las mans.
*¡Ya tenim entre nosaltres
lo perfecte estat social!*
crida un altre mentres paga
quaranta quatre sopars
y cent cafés que debia
al garçón del Imperial;
y aixís omplen d' importancia
lo que 'n té sols per uns quants.
Nosaltres que tras barrera
ab lo criteri ben clar
ho vejém com ho hem de veurer,
perque 'ls qu' están torejant
y 'ls qu' han dat l' alternativa
los medim per un igual,
veyém que poch més ó menos
son, ab diterents collars,
los gossos mateixos que
fá temps están repelant
la calavera d' Espanya
igual que llops afamats.
¿Y per xó tanta gatzara?
¿Y per xó han arruinat
al sens nombre de familias
una puja figurant,
obra noble, patriótica,
d' un marqués y un potentat?
Vaja, torni'tsen al llit,
¡bé.... volém dir á repelar!
ios uns que vágin á Cuba;
á Manila uns altres quants;
confeccionin més empréstitts,
ratifiquin los tractats,
qu' encara la calavera
entre os y os hi té carn.

.....
Fins que no vingui la nostra,
fins que 'l régimen cambiat
no siga de cap á peus....
Fins que 'l de dalt vinga á baix
y duguém en gran acopi
molt ordre y moralitat,
y el T... de San Fernando
no ocupi lo prímpcep brau
empaytant á cops de cetro
tot lo remat lliberal,
ja poden ferne de cambis....
ja en póden dar de traspals....
que ab tota la indiferencia
dirém, plegadas las mans:
¿Bé, y qué? .... no més de sastre
cap y al últim s' ha cambiat;
peró lo qu' es de... *dallonsas*,
ens trobém igual qu' abans.

COLS.

À DON JAUME

SONET

Doncell d' estirpe real; príncep que un dia
al resoldrer lo cel 'l gran dilema,
ton front ha de lligar ab la diadema
qu' injusta 't nega encar la patria mía....

A ton desterro ma llealtat t' envia
missatge de salut; l' hora suprema
esperant anhelós, ab la fe extrema
que al martiri l' apóstol conduhía.

La somorta claror que 'l cel ostenta
y en la penumbra pàlida fuljura,
astre será de magnitud potenta
que 'ls mons ha d' inundar ab sa llum pura;
y en l' espay sonará per tú brandada
de redenció social l' hora envejada!

A.

COSAS MEVAS QUE M' AGRADAN

SONET

Tenir per religió la verdadera;
haver nascut en terra catalana;
ser lo súbdit d' un R... qu' ara no mana,
pró qu' es autoritat noble y sencera.

Tenir, ja 'n mos pochs anys 'n la carrera
de la vida, amiatat de la més sana,
no de la que *de noche á la mañana*
renyeix, per res, ab 'n Pau y va ab 'n Pere.

Agradarm' estudiar literatura;
tenir sempre per dirla una de bona,
y, si convé, saber cantar la canya.

Tenir (la mare ho diu) bona figura;
dirme 'l nom de l' hereu de la C....
y tenir per patró 'l patró d' Espanya.

JAUME VILAR (ANGEL ROMÁNTICH).

EN LOS DÍAS DE DON JAUME DE BORBÓN

Aucellets qu' ab lo bech d' or
entoneu refils ayrosos
y pe'ls espays armoniosos
refileu cántichs d' amor;
desplegueu vostras canturias,
afineu las melodías,
celebreu avuy los días
de nostre P.... d' Asturias.

Si jo ab mil jardins contava
poblats de floretas ricas,
las més finas y bonicas
ab carinyo separava,
y ab fragans brots de boscuria
y llorer d' or teixiria
una corona p'el día
de nostre P.... d' Asturias.

S. BRAU.

N. de F., Banyolas.—Los teus versos «als pagesos» están molt bé; però hi han algunas apreciacions que no passen de cap manera, y com son difícils d' arreglar, ho deixo córrer. Que hi disfrutis per aquí dalt.

R. H., Angles.—Extranyo molt que sigas tant descuidat. M' escrius una carta desde Santa Coloma, dihentme que 't contesti á volta de correu, y 't descuydas de dar-me la direcció. Vaja, qu' aquestas cosas no més te passen á tú.

E. S., Tárrega.—Tan prompte com pugui, m' envia aquell sonet en castellá, á n' aquesta Redacció.

Nomar Ladecon, Gracia —«La nit de San Juan», després de passada, ja no hi há res oportú per dir d' ella. Tot s' agota aque-la nit. Lo de la «Revenja» no 'ns acaba de fe 'l pes.

R. T., Olot.—Los seus versos no están tot lo bé que jo desitjaría, per poderlos publ.car. Ma sembla que no hi há manera més fina per dirli que 'ls seus versos son dolentíssims.

P. S., Girona.—Molt dolent.

P. O., Reus.—Idem.

M. U. T.—Idem, id.

F. S., Blanes.—Idem, eadem, id.

S. P. y S., Esparraguera.—Lo seu es de lo que 's pot publicar á ulls cluchs. Moltas gracias. Lo seu amich es fora de Barcelona.

Voltreganés.—Lo de vosté va sempre.

M. Q., Olot.—Vosté versifica ab bastant garbo; però no sab escullir molt bé l' assumpto. Aquesta que 'ns envia no vá; pot ser si hi torna será més afortunat.

Un apotecari vell, Esparraguera.—Una mica retocat, passa. S' ha de comprar un metro, que li fá bastante falta.

A. M., Mataró.—Los dibuixos encara no están lo perfeccionats que convé.

ULTIMA HORA

SALUDO DEL COR

Al entrar en premsa 'l present número, 's dona com á certa la vinguda á Catalunya d' un tal D. Arseni.

LO CRIT D' ESPANYA, son Director, Redactors y lectors, los tradicionalistas catalans y, en una paraula, tots quants son de nissaga carlista, saludan al héroe invencible en nostras guerras civils, al guerrero més famós dels passats temps y dels presents, al soldat més aymant de la disciplina que s' haigi conegut, al més valerós, més esforsat y més intrépit pacificador en aquest mon y en l' altre, ó sia en la Península y en América, que, encara que moltas llengas afirmin lo contrari, tingué la gloria d' acabar ab dos colossals guerras per la forsa de las armas y no ab disparos de metralla d' or.

Que sia benvingut entre nosaltres l' Aníbal del si-gle XIX.

Barcelona.—Imprenta de Fidel Giró, Córtes. 212 bis.

ANUNCIS

Fábrica de cotillas de varias classes

FILLAS DE DUAT

ENVIO A PROVINCIAS

Archs, 4, tenda y Sagristans, 5, 3.º. 1.º
BARCELONA

GENEROS DE PUNT

GONZALO COMELLA

3, Carrer de la Boquería, 3.
BARCELONA

TANCAT LOS DIAS DE FESTA

VERDADER Y MAGNÍFICH
REGALO

á n' els suscriptors de
LO CRIT D' ESPANYA
d' un gran grabat del Sagrat Cor de Jesús, per 2 pessetas, acompanyant l' adjunt cupó fins al 31 d' Agost.

Val hasta 31 d' Agost.	2 pessetas exemplar.	ESTAMPERÍA de Ntra. Sra. de la Mercé
		CUPÓ PRIMA Val per.....exemplars Archs, 7, Tenda.—BARCELONA

Per 3 pessetas se remet certificat.
Dirigir los pedidos á D. Mariano de la C. Codina, Archs, 7, tenda.
BARCELONA

LO
Crit d' Espanya

Preus de suscripció:
Barra., trimestre. 1 ptas.
Fora, id. . . . 1'25 »

ADMINISTRACIÓ:
»Biblioteca Tradicionalista», Ronda de l' Universitat, 14, Barcelona.
Apartat de Correus, 147.

ENQUADERNACIONS

en un día luxosas y sencillas en lo taller de
PENELLA Y BOSCH
Molas, 29, prop la de Fontanella.
BARCELONA

ESTAMPERÍA

de **NTRA SRA. DE LA MERCÉ**
de **MARIANO DE LA C. CODINA**

Taller d' imatjes de fusta, de totas classes.
FÁBRICA DE MARCHS
Oleografias, Cromos, Grabats, Felicitacions, Sorpresas, etc.
ENVÍO A LAS AMÉRICAS
Tancat los días de festa.—ARCHS, 7; BOTIGA

EL ESTANDARTE REAL

ILUSTRACIÓ MILITAR CARLISTA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

Península, 1 any.	7'50 pessetas.
» 6 mesos.	4 »
Extranger y Ultramar, 1 any.. . . .	12 »

ADMINISTRACIÓ:

Ronda de l' Universitat, núm. 14. — **BARCELONA**